

veka stradao u požaru. Na krovnim opekama bili su utisnuti žigovi više panonskih ciglarskih radionica. Na dnu jedne peći nađeno je nekoliko šlemova i paragnatide. Oko rimske tvrđave, u pravcu tzv. Beogradske kapije, postojali su naselje i nekropola sa zidanim grobnicama.

Na lokalitetima „Podvezirac“ u dolini Bukovičkog potoka i „Rovine“ pored potoka Raša rekognosciranjem su uočeni ostaci vile rustike.

Вулић Н., *Срем у најстарије доба*, Гласник ИДНС III, 1, Sremski Karlovci 1930, 6–7; Вулић Н., *Војводина у римско доба*, Војводина I, Нови Сад 1939, 80; Гарашанин М. и Д., *Археолошка налазишта у Србији*, Београд 1951, 222; Stančić V., *Prilog poznavanju arheološke topografije Novog Sada, Petrovaradina i Sremske Kamenice*, Грађа XIV, Нови Сад 1987, 25–30; Брукнер О., Даутова-Рушевљан В., Милошевић П., *Почеци романизације у југоисточном делу провинције Паноније*, Нови Сад 1987, 36; Петровић П., Душанић М., Брукнер О., Даутова-Рушевљан В., *Фрушка гора у античко доба*, Нови Сад 1995, 24–25; Бунарџић Р., *Петроварадинска тврђава 2002–2003, прелиминарни извештај*, Гласник ДКС 28, Београд 2004, 81–83; Бунарџић Р., *Ка убикацији Асимицима*, Годишњак Музеја града Новог Сада 1, Нови Сад 2006, 37–57; Dautova-Ruševljan V., Vujović M., *Rimska vojska u Sremu*, Novi Sad 2006, 63–64.

U XIX i početkom XX veka na mestu „Krivac“ slučajno je otkriven ranorimski grob s keramičkom urnom u kojoj su bili položeni ostaci spaljenog pokojnika. Takođe, prilikom kopanja temelja na mestu „Čeratski breg“ (više zgrade Magistrata), uočeni su ostaci rimske građevine – spekulе – i srebrni novac imperatora Konstancija. U neposrednoj blizini, na gradskoj teritoriji, slučajno je otkriveno više zidanih grobnica koje su odmah bile devastirane. Nalazi se mogu opredeliti od ranorimskog do kasnoantičkog perioda.

Гарашанин М. и Д., *Археолошка налазишта у Србији*, Београд 1951, 223; Срејовић Д., *Римске некрополе раног царства у Југославији*, Старијар XIII–XIV/1962–1963, Београд 1965, 58; Петровић К., *Карловци и карловачка поља у римско доба*, РВМ 1, Нови Сад 1952, 164–165; Брукнер О., Даутова-Рушевљан В., Милошевић П., *Почеци романизације у југоисточном делу провинције Паноније*, Нови Сад 1987, 40, 102; Петровић П., Душанић М., Брукнер О., Даутова-Рушевљан В., *Фрушка гора у античко доба*, Нови Сад 1995, 24.

Kasnoantičko utvrđenje nalazi se u ataru Čortanovaca, na desnoj obali Dunava, na potesu Mihaljevačka šuma, lokalitet „Prosjanice“. To je zaštićeno kulturno dobro od 1961. godine i arheološko nalazište od velikog značaja od 1991. godine. Prilikom sondažnih iskopavanja 1956. kao i 1961–1962, na jugoistočnom delu utvrđenja istražena je kružna kula prečnika 13 m i debljine zidova 1,20 m, očuvane visine oko 3 m. Građena je od kamena sa nekoliko redova opeka. Kula je konzervirana, međutim, danas su ostaci zarasli u šumu i slabo su uočljivi. Otkriven je deo bedema koji se pruža ka severu i zapadu. Veći deo utvrđenja obrušio se prilikom klizanja terena i pomeranja toka reke Dunav. Pokretni materijal ukazuje na to da je utvrđenje podignuto u IV veku. Antički naziv ovog utvrđenja ni-

Sremski Karlovci

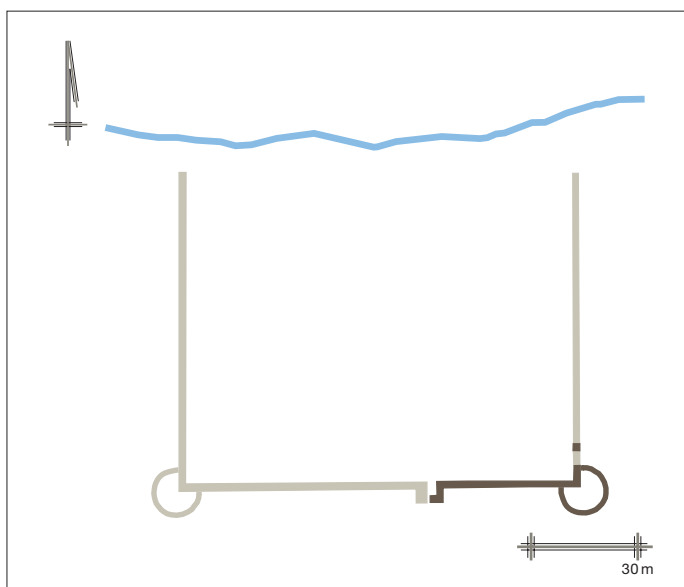
by fire by the end of the 4th century. Roofing tiles bore seals of several Pannonian brickyards. At the bottom of one of the furnaces several shields and cheek-pieces were found. Around the Roman fortification, in the direction of the so called Belgrade Gate, there stood a settlement and a necropolis with masonry built tombs.

At the sites “Podvezirac” in the valley of the Bukovica stream and “Rovine” along the Rasa stream, reconnaissance established the remains of a villa rustica.

In the 19th and in the early 20th century, at the site “Krivac” by chance was discovered an early Roman tomb with a ceramic urn with the ashes of the deceased. In addition, in the course of digging foundations at the site “Čeratski Breg” (a higher Magistrate building) the remains of a Roman building – a watch tower and silver coins of emperor Constantius were encountered. In the vicinity, on the city territory, several masonry built tombs were found by accident and immediately devastated. The finds can be assigned dates from the early Roman to the late Roman period.

Čortanovci

Late Roman fortification stands in the area of the village Čortanovci, on the right bank of the Danube, in Mihaljevačka suma, at the site “Prosjanice”. It has been a protected cultural good as of 1961 and an archeological site of great significance from 1991. Sondage excavations in 1956 and in 1961–1962 at the southeastern part of the fortification recorded a circular tower 13 m in diameters with walls 1.20 m thick, preserved to the height of about 3 m. It was built of stone with several courses of brick. The tower was conserved; however, the remains are overgrown with weeds and barely discernible. A part of the rampart running towards the north and the west has been uncovered. Most of the fortification collapsed in a landslide caused by the shift of the course of the Danube. Portable material indicates that the fort was erected in the 4th century. Antique name of



Osnova i idealna rekonstrukcija rimskog utvrđenja u Čortanovcima
The plan and the ideal reconstruction of the Roman fortification in Čortanovci

je poznat – možda je bio Ad Hercule ili Kastrum Hercule. Najnovija rasprava na osnovu antičkih itinerera i rasporeda šančeva na bačkoj strani sugerišu da je ovde mogao biti Akuminkum, sedište legije i dela rečne flote. U široj okolini evidentirani su rimska nekropola, ostaci vile rustike kao i srednjovekovno naselje i nekropola. Najznačajnija je ostava rimskog novca, koja sadrži oko 2.300 komada. Pronađena je 1932, a od 1933. čuva se u Narodnom muzeju u Beogradu.



Današnji izgled istraženih ostataka utvrđenja u Čortanovcima
Present day appearance of the investigated remains of the fortification in Čortanovci

Marić R., *Iz numizmatičke zbirke Umetničkog muzeja*, Muzeji 3–4, Beograd 1949, 137; Petrović K., *Karlovcima i Karlovačka polja u rimsko doba*, RBM 1, Novi Sad 1952, 164–165; Daučević V., *Ostave varvarskog, rimskog i vizantijskog novca iz Vojvodine*, Numizmatičar 4, Beograd 1981, 64; Manojlović M., *Prosjanice, Čortanovci – utvrđenje*, AP 3, Beograd 1961, 100–101, T. X/3; Manojlović M., *Rimsko utvrđenje kod Čortanovača*, RBM 11, Novi Sad 1962, 123–125; Manojlović M., *Prosjanice, Čortanovci – rimsko utvrđenje*, AP 4, Beograd 1962, 187–189, T. XXI; Petrović P., Dušanić M., Brukner O., Daučević V., *Fruška gora u antičko doba*, Novi Sad 1995, 23–24; Daučević V., Petrović P., *Rimsko utvrđenje kod Čortanovača*, RBM 36, Novi Sad 1995, 13–33; Buvarčić P., *Ка убикацију Асимицима*, Годишњак Музеја града Новог Сада 1, Нови Сад 2006, 37–57; Daučević V., Vujić M., *Rimska vojska u Sremu*, Novi Sad 2006, 63.

Na lokalitetu „Brest“ od 1965. do 1974. godine sistematski je istraživana rimska nekropola. Nalazila se na blagoj padini brega koja se spušta prema severu u dolini Fruškogorskog potoka Patka i ka susednom bregu zvanom Selište. Na nekropoli je bilo zastupljeno biritualno sahranjivanje. Otkriveno je 111 grobova, od kojih su 22 groba sa spaljenim pokojnicima, 81 skeletni grob, 8 kenotafa i praznih posuda. Na istočnom i zapadnom kraju nekropole otkrivene su peći i među grobovima jedna kulturna jama. Po konstrukciji, grobovi sa spaljenim pokojnicima su u obliku jame elipsastog ili pravougaonog oblika, izgorelih bočnih strana, i u njima su polagani ostaci tela, gar i pepeo, kao i prilozima. U grobovima drugog tipa pokojnici su polagani u grobne jame opruženog tela, sa rukama preko grudi ili karlice, u pravcu zapad–istok, sa glavama ka zapadu. Otkrivene su i tri zidane grobnice od opeka i neobrađenog kamena, od kojih je jedna bila oslikana freskama s predstavama pokojnika i figuralnim i geometrijskim motivima. Na osnovu bogatih priloga u grobovima (nakit, keramičke i staklene posude i novac) nekropola je datovana u III–IV vek.

Manojlović M., *Beška, Indija, lok. „Brest“ – antička nekropola*, AP 8, Beograd 1966, 138–139, T. XXVII; Manojlović M., *Beška, Brest, Srem – antička nekropola*, AP 9, Beograd 1967, 112–113, T. XXXVII; Manojlović M., *Beška, Brest – antička nekropola*, AP 10, Beograd 1968, 146–147, T. LI/1–3; Manojlović M., *Brest, Beška – antička nekropola*, AP 14, Beograd 1972, 94–95, T. XXXVI–XXXVII; Manojlović M., *Brest „Beška“ – antička nekropola*, AP 15, Beograd 1973, 70–71, T. XLVII/1, 2; Manojlović M., *Beška, Brest – antička nekropola*, AP 16, Beograd 1974, 91–92, T. XLIV. Manojlović M., *Rimska nekropola kod Beške u Sremu*, Novi Sad 1987.

Beška

A Roman necropolis has been systematically studied at the locality “Brest” from 1965 to 1974. It lay on the gentle slope of the hill stretching to the north to the valley of the Fruška Gora stream Patka, and towards the neighbouring hill called Selište. Bi-ritual burial was predominant at the necropolis. Of 111 graves found, 22 were funerary pyre grave pits, 81 skeletal graves and 8 cenotaphs and empty vessels. In the eastern and the western part of the necropolis furnaces were encountered and a cult pit among the graves. In form, funerary pyre grave pits are elliptical or rectangular, with burnt sides, containing the remains of the body, soot and ashes, as well as votive offerings. In other type of graves, the deceased were laid out supine, with arms folded over chest or hips, in the west-east direction, with the heads towards the west. Three tombs built from brick and ashlar were found as well, one of which was with frescoes depicting the deceased as well as figural and geometrical motifs. Rich finds in the graves (jewellery, pottery and glass vessels as well as coins) indicate that the necropolis is datable to the 3rd–4th century.